

מערכות מכטרוניות ט'

(לטכנאי מכונות)

הוראות לנבחנים

א. משך הבחינה: ארבע שעות.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים ובהם שמונה שאלות.

עליכם לענות על חמש שאלות לפי בחירתכם, מן השאלון כולו.

לכל שאלה – 20 נקודות. סך-הכול – 100 נקודות.

ג. חומר עזר מותר בשימוש: מחשבון, וכל חומר עזר כתוב בכתב יד או מודפס על נייר.

ד. הוראות מיוחדות:

1. בטרם תתחילו לענות על השאלות, קראו בעיון את השאלון כולו וודאו שההנחיות בדף השער מובנות לכם היטב.

2. ענו על השאלות לפי הסדר הנראה לכם.

3. ענו על מספר השאלות הנדרש בשאלון. המעריך יעריך את מספר התשובות הנדרש בלבד, לפי סדר כתיבתן במחברת, ולא יתייחס לתשובות נוספות.

4. בכל שאלה ניתנו הנתונים לפתרונה. אם לדעתכם חסר נתון, הוסיפו אותו לפי שיקול דעתכם ופתרו בעזרתו את השאלה. כתבו בתשובה את הנתון שהוספתם.

5. בתשובה על שאלת חישוב, עליכם להציג את שלבי הפתרון באופן מפורט ולהסבירם בקצרה. קבלת מרב הנקודות מותנית במילוי דרישה זו.

6. בנספח לשאלון זה מובא מילון מונחים בשפות עברית, ערבית, אנגלית ורוסית. תוכלו להיעזר בו בעת הצורך.

כתבו במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונכם לכתוב כטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).

כתבו "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. כתיבת טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה!

בשאלון זה 10 עמודים ו-2 עמודי נספח.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

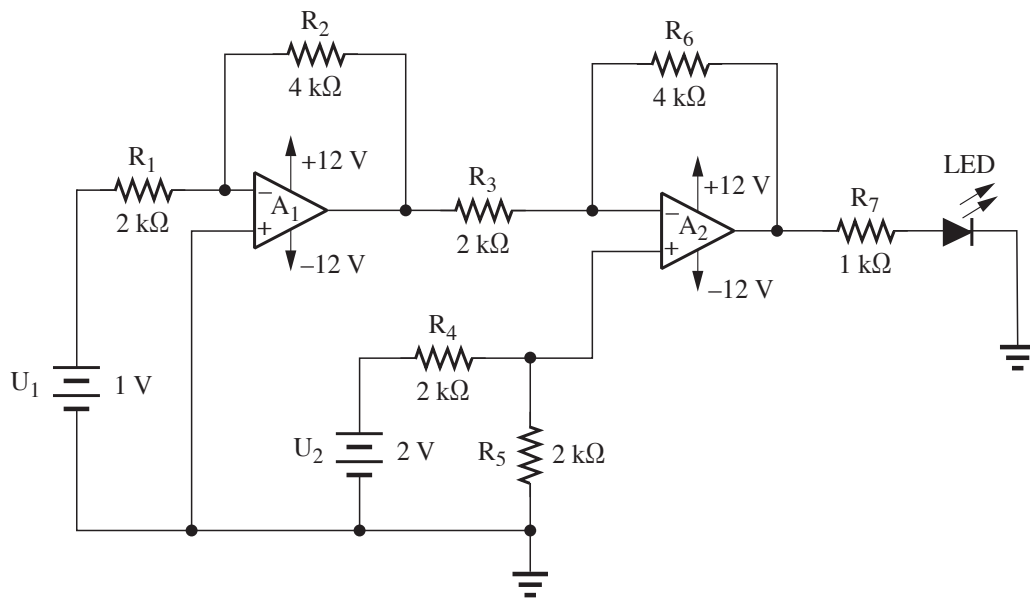
השאלות

בשאלון זה שלושה פרקים ובהם שמונה שאלות.
עליכם לענות על חמש שאלות לפי בחירתכם, מן השאלון כולו (לכל שאלה – 20 נקודות).

פרק ראשון: אלקטרוניקה

שאלה 1

באיור לשאלה 1 נתון מעגל.

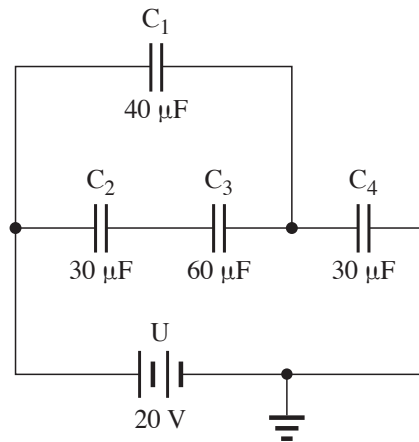

איור לשאלה 1

- א. (5 נק') ציינו את תפקידיהם של המגברים A_1 ו- A_2 .
- ב. (5 נק') נתון $V_{led} = 2\text{ V}$. חשבו את הזרם הזורם דרך ה-LED.
- ג. (5 נק') מנתקים את הנגד R_6 . כיצד פועל המגבר A_2 במצב זה? הציגו באמצעות ביטוי מתמטי מהו מתח המוצא בהתאם למתחי הכניסה.
- ד. (5 נק') חשבו את הזרם דרך ה-LED אחרי ניתוק הנגד R_6 .

שאלה 2

באיור לשאלה 2 נתון מעגל.

איור לשאלה 2

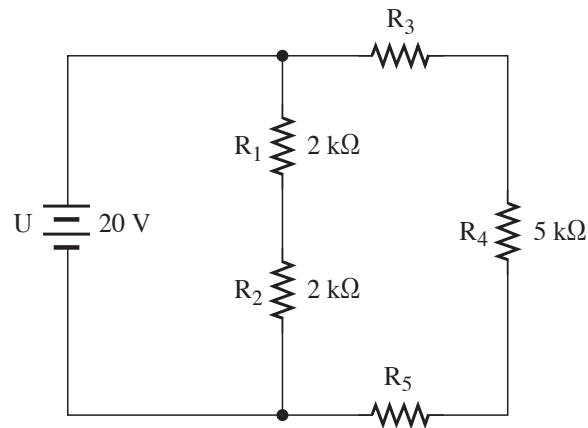
- א. (5 נק') חשבו את המטען על הקבל C_1 .
- ב. (5 נק') חשבו את המתח על הקבל C_3 .
- ג. (5 נק') חשבו את האנרגייה האגורה בקבל C_4 .
- ד. (5 נק') מוסיפים בטור למקור המתח נגד אשר ערכו $1\text{ k}\Omega$. חשבו בתוך כמה זמן מרגע חיבור הנגד, יגיע המתח על פני הנגד ל- 10 V .

שאלה 3

באיור לשאלה 3 נתון מעגל.

ערכו של המתח על פני הנגד R_3 הוא 6 V .

ההספק שנמדד על פני R_4 הוא 20 mW .

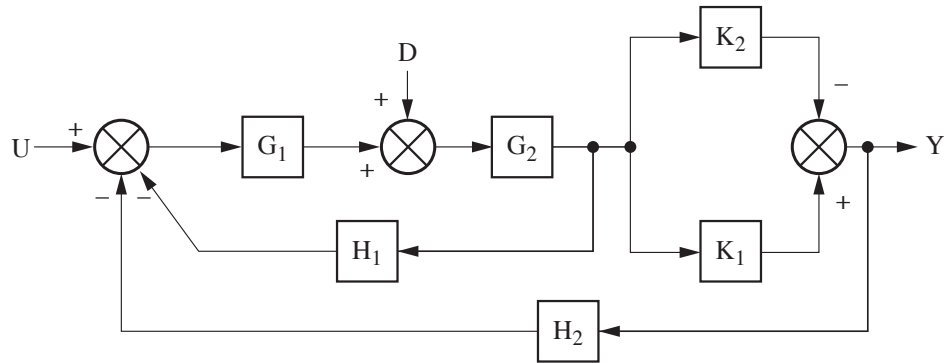
איור לשאלה 3

- (4 נק') א. חשבו את המתח על פני R_4 .
- (4 נק') ב. חשבו את ערכו של R_3 .
- (4 נק') ג. חשבו את ערכו של R_5 .
- (4 נק') ד. חשבו את ערכו של ההספק על פני R_2 .
- (4 נק') ה. מקצרים את הנגד R_4 . כיצד ישפיע הדבר על ערכו של הספק מקור המתח? נמקו את התשובה באמצעות חישוב מתאים.

פרק שני: בקרת תהליכים

שאלה 4

באיור לשאלה 4 מתוארת דיאגרמת מלבנים של מערכת בקרה.

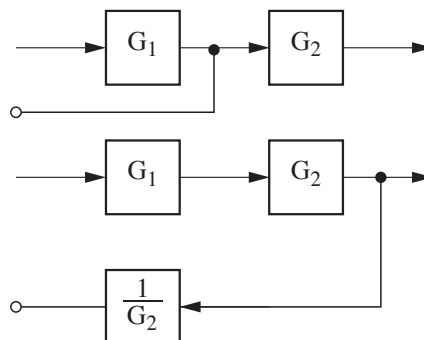
איור לשאלה 4

נתונים:

$$K_1 = 0.5, \quad K_2 = 2.5, \quad G_1 = 2, \quad G_2 = 1, \quad H_1 = 0.5, \quad H_2 = 2$$

- א. (5 נק') כתבו את פונקציית התמסורת $\frac{Y(s)}{U(s)}$.
- ב. (5 נק') כתבו את פונקציית התמסורת $\frac{Y(s)}{D(s)}$.
- ג. (5 נק') חשבו את הערך של Y עבור ערך הכניסה $U = 1$ וערך ההפרעה בכניסה $D = 0.2$.
- ד. (5 נק') איזה משוב (חיובי/שלילי) יש למערכת $\frac{Y(s)}{D(s)}$?

רמז:

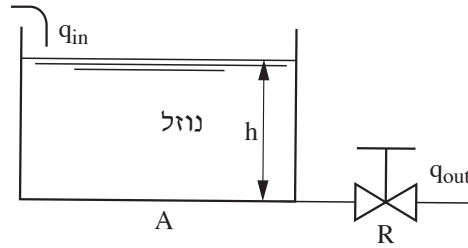

שאלה 5

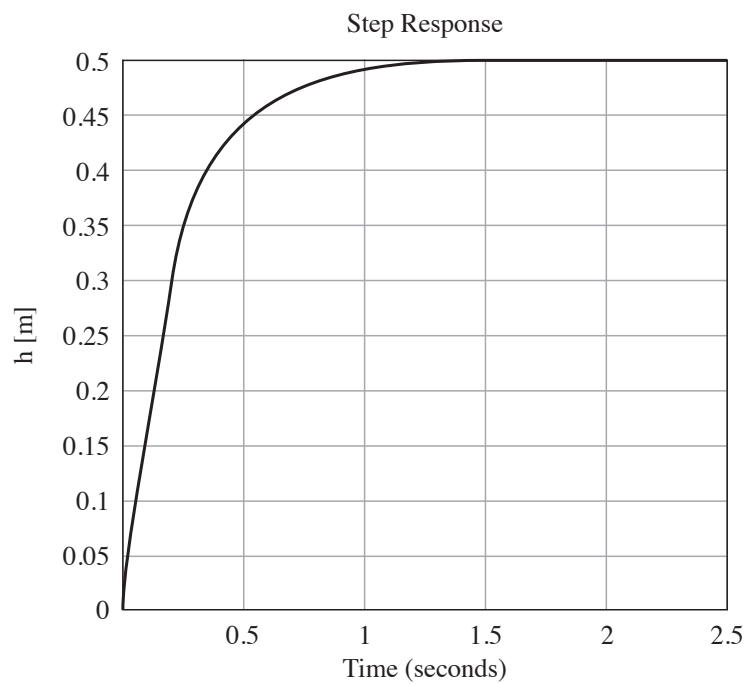
באיור א' לשאלה 5 מוצגת מערכת בקרה למילוי מכל בנוזל.

שטח החתך של המכל הוא $A[m^2]$, וההתנגדות של ברז היציאה היא $R \frac{sec}{m^2}$.

את המכל מילאו בנוזל בספיקה של $q_{in} = 1 \frac{m^3}{s}$. באיור ב' לשאלה מתואר שינוי מפלס הנוזל במכל כתלות בזמן.

איור א' לשאלה 5

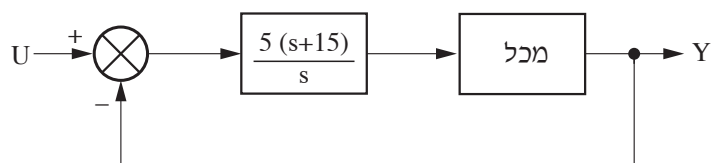
איור ב' לשאלה 5

(5 נק') א.

1. על-פי הגרף שבאיור ב', מצאו את ערכם של A ו- R .

2. כתבו את פונקציית התמסורת של המערכת $\frac{H(s)}{Q_{in}(s)}$.

חוג הבקרה נסגר עם בקר, כמוצג באיור ג'.

איור ג' לשאלה 5

(5 נק') ב. בהסתמך על פונקציית התמסורת של המערכת והבקר שמתואר באיור ג', כתבו את פונקציית התמסורת

$$\frac{Y(s)}{U(s)}$$

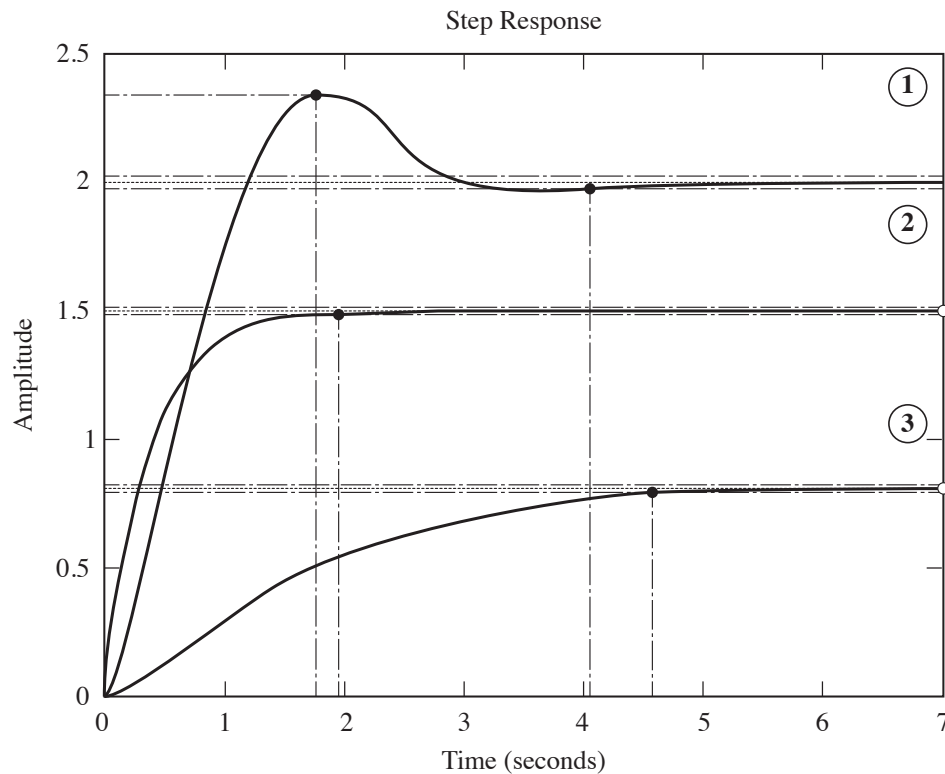
הציבו את הערכים R .

(5 נק') ג. מהם ההגבר, K , יחס הריסון, ζ , והתדר הטבעי, ω_n , של המערכת בחוג סגור?

(5 נק') ד. מה יהיו תגובת היתר וזמן ההתייצבות (לפי $\pm 2\%$) של המערכת בחוג סגור?

שאלה 6

באיור לשאלה 6 מוצגים שלושה גרפים המתארים את התגובות של **שלוש** מערכות לכניסת מדרגה בגודל יחידה. **הערה:** הקווים האופקיים (מקווקווים מסביב לערך המצב המתמיד) מציינים $\pm 2\%$ מערך המצב המתמיד.

איור לשאלה 6

- א. (5 נק') איזה מהגרפים מתאר תגובה של תהליך מסדר ראשון ואיזה מתאר תהליך מסדר שני? נמקו את התשובה.
- ב. (5 נק') מהו ההגבר של כל אחת מהמערכות שהתגובה שלהן מתוארת באיור?
- ג. (5 נק') מהו יחס הריסון של המערכת שהתגובה שלה מתוארת בגרף 1?
- ד. (5 נק') מהי פונקציית התמסורת של המערכת שהתגובה שלה מתוארת בגרף 2?

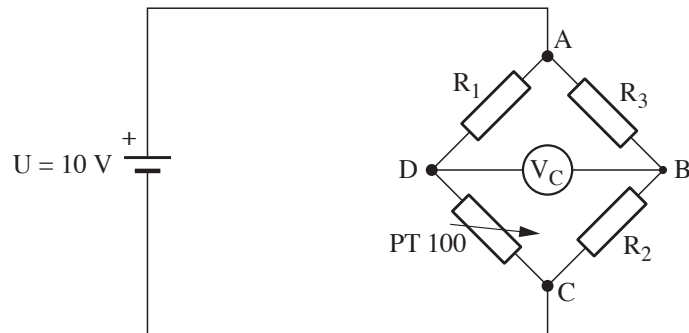
פרק שלישי: מכשור ובקרה

שאלה 7

בטבלה שלהלן נתונים ערכי ההתנגדות שהתקבלו במדידת מדיד מסוג PT100, כתלות בטמפרטורה, במעלות צלזיוס.

טמפרטורה [°C]	-100	-50	0	50	100	200
התנגדות [Ω]	60	80	100	120	138	175

5 נק' (5) א. סרטטו גרף המתאר את הקשר בין התנגדות המדיד ובין הטמפרטורה.

איור לשאלה 7

5 נק' (5) ב. המדיד מחובר בגשר ויטסטון, כמתואר באיור לשאלה 7. $R_1 = R_2 = R_3 = 100 \Omega$. חשבו את המתח בנקודות B ו-D ואת המתח V_{DB} כאשר הטמפרטורה היא:

1. -50°

2. 0°

3. 50°

5 נק' (5) ג. הסבירו את עקרון הפעולה של צמד תרמי (תרמוקפל), והביאו דוגמה לשימוש בו.

5 נק' (5) ד. הסבירו מדוע יש צורך בשני צמתים למדידת טמפרטורה עם צמד תרמי. היעזרו בסרטוט.

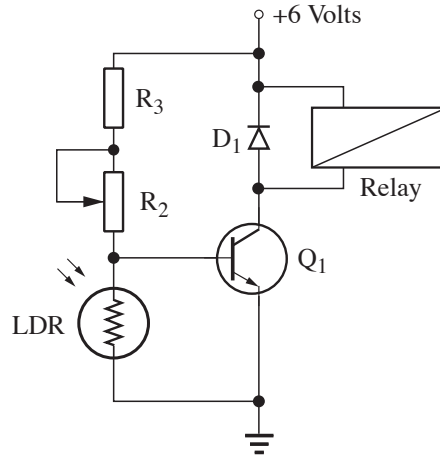
שאלה 8

באיור א' לשאלה 8 נתון מעגל חשמלי הכולל חיישן תלוי אור (LDR).
המעגל עובד בחושך.

נתוני החיישן הם:

התנגדות בחושך – $5\text{ M}\Omega$

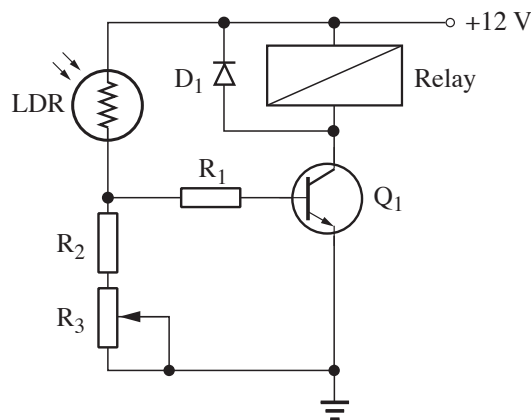
התנגדות באור – $100\ \Omega$

איור א' לשאלה 8

- (5 נק') א. הסבירו את עקרון הפעולה של חיישן אור מסוג LDR.
(5 נק') ב. הסבירו את פעולת המעגל הנתון באיור א' לשאלה 8.
(5 נק') ג. הסבירו את תפקידיהם של הנגדים R_2 ו- R_3 באיור א' לשאלה 8.

באיור ב' לשאלה 8 נתון מעגל חשמלי אחר, הכולל גם הוא חיישן תלוי אור (LDR).

איור ב' לשאלה 8

- (5 נק') ד. הסבירו את פעולת המעגל הנתון באיור ב'.

בהצלחה!

תרגום המונח			המונח
אנגלית	רוסית	ערבית	
step input signal	Сигнал входной ступени	إشارة إدخال تدريجي	אות כניסה מדרגה
spiral screw	Спиральный винт	برغي حلزوني	בורג חלזוני
controller	Регулятор	مُتحكِّم	בקר
programmable controller	Программируемый регулятор	مُتحكِّم مُبرمج	בקר מתוכנת
Wheatstone bridge	Мост Вистона	قنطرة وهيتستون	גשר ויטסטון
LED	Светодиод	ديودا (صمام ثنائي) باعثة للضوء	דיודה פולטת אור
static amplification	Статическое усиление	التضخيم الثابت	הגבר סטטי
reactance	Реактивное сопротивление	مُقاوَمَة	היגב
sensor	Датчик	مِجسّ	חיישן
damping ratio	Относительный коэффициент затухания	نسبة التقييد	יחס ריסון
button	Кнопка	زرّ	לחצן
operational amplifier	Операционный усилитель	مُضخِّمات تشغيلية	מגבר שרת
contactor	Контактор	قواطع	מגען
strain gauge	Датчик деформации	مقياس التشوّة	מד מעוות
overload relay	Реле перегрузки	ريليّه يعمل عند تجاوز الحمل أو التيار	ממסר עומס-יתר
conveyer	Конвейер	ناقل	מסוע
equivalent circuit	Схема компенсации	دائرة التعديل	מעגל תמורה
optical encoder	Оптический кодер	التشفير البصري	מקודד אופטי
inductor	Катушка индуктивности	ملفّ	משרן
effective voltage	Эффективное напряжение	الفلطية الفعّالة؛ الفولطية المؤثّرة	מתח אפקטיבי
transducer	Преобразователь	مُحوّل	מתמר
resistor	Резистор	مُقاوَمَة	נגד
impedance	Импеданс	مُعاوَقَة	עכבה
track	Канал	قناة	ערוץ
transfer function	Передаточная функция	دالة الانتقال	פונקציית תמסורת
linear error	Линейная ошибка	خطأ خطّي	שגיאה ליניארית

תרגום המונח			המונח
אנגלית	רוסית	ערבית	
valve	Клапан	صَمَام	שסתום
natural frequency	Натуральная частота	التردد الطبيعي	תדר טבעי
reduction box	Раздаточная коробка	صندوق التخفيض	תיבת הפחתה
block diagram	Функциональная схема	مخطط المستطيلات	תרשים מלבניים